

BEHIJA ZLATAR
(Sarajevo)

VAKUF GAZI MEHMED-BEGA ISABEGOVIĆA U SARAJEVU

Među najvažnije izvore za izučavanje kulturne i ekonomske historije Bosne spadaju dokumenti o vakufima (vakufname, popisi vakufa u defterima, fermani, berati i sl.). To su prvorazredni izvori za izučavanje historije razvitka gradova u doba osmanske vladavine. Podizanjem javnih, sakralnih, humanitarnih i kulturnih objekata, kao i osnivanjem privrednih objekata, čiji su prihodi služili za održavanje tih zdanja, započinjalo je urbano formiranje gradskih naselja. Način na koji će se upravljati vakufom i kako će se trošiti sredstva određivao se prilikom osnivanja vakufa posebnim dokumentom, vakufnamom. Nažalost, veliki broj ovih važnih dokumenata zauvijek je nestao u požarima, poplavama, ratovima koji su harali ovim prostorima zadnjih nekoliko stoljeća.

I pored svih nesreća u kojima su zauvijek nestali mnogi dokumenti, još uvijek postoji bogat arhivski materijal o vakufima koji bi trebalo da rasvijetli historijsku ulogu ove ustanove u našoj zemlji. Najveći broj vakufnama iz Bosne i Hercegovine danas se čuva u Gazi Husrev-begovoj biblioteci. Registrirano je više od 1.100 ovih značajnih dokumenata u tri velike zbirke (sidžila) koji su većinom na turskom jeziku, dok je znatno manji broj na arapskom. Pored navedenih, postoji još 556 što originala, što prijepisa, koji se čuvaju posebno.¹ Dokumenti o vakufima u Bosni i Hercegovini nalaze se u Arhivu Vakufske direkcije u Ankari.²

Najveći broj vakufnama odnosi se na Sarajevo, što je i logično kada se ima u vidu da je to bio centar Bosanskog sandžaka, kasnije pašaluka, i jedan od najznačajnijih gradova na Balkanu. S obzirom na to da nisu postojale posebne institucije koje bi se bavile kulturnim i ekonomskim potrebama u gradovima,

---

1 Z. Fajić, "Originali i prepisi vakufnama sačuvanih do danas", *Analizirani Gazi Husrev-begove biblioteke*, knj. IX-X, Sarajevo, 1983, str. 25-28.

2 Ankara, Vakıflar Müdürlüğü Arşivi: Vakıf Kayıtları.

vakufi su predstavljali gotovo jedinu osnovu za rješavanje tih pitanja. Brojni vakifi: državnici, veziri, bogataši, zanatlije, trgovci i drugi podstaknuti vjerom, podizali su zadužbine i uvakufjivali svoj imetak za održavanje i unapređenje tih objekata. U Sarajevu je tokom XV i XVI stoljeća osnovano više od stotinu vakufa, iza kojih je stajao uloženi ogroman imetak. Jedan od najpoznatijih vakifa Sarajeva je i Gazi Isa-beg Ishaković čijim zadužbinama je zapravo započelo urbano formiranje Sarajeva. Njegova vakufnama iz 1462. godine prvi je dokument koji govori o graditeljskoj djelatnosti na ovim prostorima.³ Kao utemeljitelj više zadužbina ostao je upamćen i jedan od sinova Gazi Isa-begovih, Mehmed-beg zvani Čelebi. Bio je izuzetno bogat, kao i njegov otac Gazi Isa-beg, i jedan je od onih vakifa koji je ostavio zadužbine u nekoliko mjesta Osmanskog carstva: Tetovu, Skoplju, Sarajevu.

Prvi put ga u poznatim izvorima susrećemo kao muteveliju očevog vakufa u Sarajevu,⁴ a onda kao bosanskog sandžak-bega. Na tom položaju zamijenio je oca Isa-bega, najvjerovatnije u vrijeme kada se ovaj razbolio. Kako je i Mehmed-beg održavao dobre veze sa Dubrovčanima, godine 1467. pisao im je tražeći da pošalju svoje ljekare kako bi liječili njegovog oca. Cijelu tu godinu oni su dolazili, ne samo zato što su bili u prijateljskim odnosima sa Isa-begovićima nego i što su Gazi Isa-bega smatrali pravim gospodarom Bosne.⁵ Na položaju bosanskog sandžak-bega Mehmed-beg je bio do 1469. godine⁶ i u to vrijeme je sagradio svoje zadužbine u Sarajevu. Bio je i dugogodišnji "gospodar Pavlovića zemlje" gdje je imao veliki posjed zeamet Višegrad. Godine 1468. taj zeamet činili su trgovi Višegrad, Prača i Borač, devet sela, dvije mezre sa ukupno 515 kuća, 117 neoženjenih i jednom udovicom, te ukupnim prihodom od 73.460 akči,⁷ dok je 1485. godine "Zeamet Mehmed-bega sina Isa-bega sina Ishak-bega" u vilajetu Pavli imao prihod od 106.575 akči.⁸ Ovom zeametu pripadala je i Rogatica koja je upisana kao "Pazar Borač, drugim imenom Rogatica, zovu je još i Čelebi Pazar". Ime Čelebi-Pazar dobila je upravo po Mehmed-begu čelebiji, jer je on poklonio zemljište dervišu Muslihuddinu na kojem je on podigao zaviju, čime je započeo urbani razvitak Rogatice.⁹

Od 1504. do 1505. godine Mehmed-beg je bio sandžak-beg Karli Ili (Sandžak Karli Ili nalazio se u Grčkoj).¹⁰ Ajni Ali ga spominje kao sandžak Ejaleta Džezair-i Bahr-i Sefid-Ostrva Sredozemnog mora. Jedno vrijeme bio

3 H. Šabanović, "Dvije najstarije vakufname u Bosni", *Prilozi za orijentalnu filologiju (POF)* II/1951, Sarajevo, 1952, str. 5-38.

4 Isto, str. 26.

5 Ć. Truhelka, *Tursko-slovenski spomenici dubrovačke arhive*, Sarajevo, 1911, str. 338.

6 H. Šabanović, "Turski dokumenti u Bosni iz druge polovine XV stoljeća", *Istorisko-pravni zbornik* 2, Sarajevo, 1949, str. 181.

7 Istanbul, Belediye Kütüphanesi, Mualim Cevdet Yazmalari, Tapu defter No 0-76, str. 86.

8 Istanbul, Başbakanlık Arşivi (BBA), Tapu defter (TD) No 24; Fotokopije u OIS br. 62 fo. 250-265.

9 Isto.

10 M. T. Gökbilgin, *Edirne ve Paşa livası*, Istanbul, 1952, str. 481.

je i kruševački sandžak-beg odakle je premješten u Hercegovinu.¹¹ Dva puta je biran za ovu značajnu funkciju, i to prvi put od marta 1507. do februara 1510. godine i drugi put od marta 1513. do oktobra 1515. godine.¹² Neposredno po dolasku na ovu dužnost upućen je na ratište u Malu Aziju, odakle se vratio u martu 1508. godine,¹³ najvjerovatnije zbog bolesti, jer te godine je dubrovačka vlada uputila dva svoja ljekara Mehmed-begu Isabegoviću da ga liječe.¹⁴ Inače, tokom cijelog svog boravka u Hercegovini bio je u dobrim odnosima sa Dubrovčanima, koji su ga obasipali bogatim darovima, kao i on njih. Tako im je 1509. godine poslao darove u vrijednosti od 100 dukata, obavijestivši ih usput da je dobio kćerku.¹⁵ Veliki dio svoje druge uprave u Hercegovini, od aprila 1513. do juna 1515. godine, Mehmed-beg je proveo na ratištima u Maloj Aziji. Početkom aprila 1513. godine poslao je svoga kajmekama, vojvodu Musu u Hercegovinu, za kojeg se u jednom dokumentu kaže da je bio "vojvoda Rudina i zastupnik našeg krajiškog sandžakbega".¹⁶ Veoma brzo ga je zamijenio postavivši na taj položaj svoga kapidžibašu kojeg je uputio i u Dubrovnik, iskazujući time poštovanje prema susjedima Dubrovčanima šaljući im nekog od svojih visokih dostojanstvenika. I dubrovačka vlada je njemu uzvratila poštovanje uputivši svoje poklisare u julu 1513. godine.¹⁷

Pored brojnih funkcija koje je obavljao, Mehmed-beg Isabegović ostao je zapamćen i po podizanju zadužbina. Muvekkit piše da je svoju džamiju "... sa kamenom munarom u mahali, u narodu poznatoj pod imenom Bistrik" podigao u vrijeme kada je bio bosanski sandžak-beg, a to je negdje između 1467. i 1469. godine.¹⁸ Međutim, iz natpisa koji je stajao nad ulazom u džamiju, a koji se sačuvao kod Evlije Čelebije, vidi se da je džamija podignuta 1519/20. godine. Najvjerovatnije da je porušena a onda ponovo sazidana 1520. godine. Okolo Mehmed-begovog mesdžida formirala se mahala koja je 1528-1530. brojala 58 kuća i 33 neoženjena,¹⁹ a 1570. godine imala je 81 kuću.²⁰ Mesdžid je kasnije carskim fermanom pretvoren u džamiju, a za njegovo održavanje Gazi Mehmed-beg je uvakufio karavan-saraj koji je podigao u sarajevskoj čaršiji, na zemljištu koje mu je poklonio otac Isa-beg u čijoj vakufnami se spominje mulk imanje Mehmed-begovo "... zajedno sa onim što mu je on

11 Lj. Stojanović, *Stare srpske povelje i pisma, knj. II*, Beograd – Sr. Karlovci, 1934, str. 379.

12 T. Popović, "Spisak hercegovačkih namesnika u XVI veku", *POF XVI-XVII/1966-67*, Sarajevo, 1970, str. 94-95.

13 T. Popović, *Turska i Dubrovnik u XVI veku*, Beograd, 1973, str. 79.

14 T. Popović, "Upravna organizacija Hercegovačkog sandžaka u XVI veku", *POF XII-XIII/1962-63*, Sarajevo, 1965, str. 94.

15 Isto, str. 107.

16 Historijski arhiv u Dubrovniku (HAD), Consilium Rogatorum XXXII, 216; T. Popović, "Spisak hercegovačkih namesnika u XVI veku", str. 94.

17 Isto, str. 94-95.

18 Salih Sidki Hadžihuseinović Muvekkit, *Povijest Bosne 1*, Sarajevo, 1999, str. 83.

19 Istanbul, BBA, TD No 211.

20 Istanbul, BBA, TD No 379.

(Isa-beg) poklonio”.²¹ To imanje nalazilo se uz han Kolobaru, odnosno na mjestu današnjih Trgovki. Mehmed-beg je za svoju džamiju uvakufio i zemljište zvano ”Gnojnica” u Hercegovačkom sandžaku.²² To je veća mahalska džamija sa kamenom munarom uz koju je Mehmed-beg sagradio i medresu i mekteb, a do danas je sačuvana samo džamija, dok na medresu podsjeća samo naziv uličice Bistrik medresa.

S istočne strane Kolobare, Gazi Mehmed-beg je podigao prvi bezistan u Bosni. Bio je sličan drugim bezistanima podignutim u Osmanskom carstvu, presveden kupolama, koje su, nažalost, propale u požaru 1697. godine. Kasnije je obnovljen, ali prekriven običnim drvenim krovom. Izgorio je u velikom požaru koji se dogodio u Sarajevu 9. jula 1842. godine zajedno sa još 2.000 objekata u sarajevskoj čaršiji. Na njegovom mjestu kasnije je sagrađeno 60 dućana.²³

Godine 1530. Gazi Mehmed-begov vakuf imao je godišnje prihode od 7.456 akči,²⁴ koliko i 1540., koji su se trošili za imama, mujezina i ostale službenike.²⁵

U drugoj polovini XVI stoljeća prihodi ovog vakufa su se nešto uvećali i u popisu vakufa iz tog vremena zabilježeno je:

”Vakuf mesdžida Mehmed-bega sina Isa-bega u samom Sarajevu – čašnim fermanom je pretvoren u džamiju.

Od prihoda dućana u spomenutom (Sarajevu) godišnje 11.928.

Od čifluka u livi Hercegovini u kadiluku Mostar prema starom defteru godišnje 900.

Neka se višak troši za opravke

Ukupno 12.828

Za hatiba dnevno 3

Za imama dnevno 5

Za mualima dnevno 4

Za mujezina dnevno 3

Za kajjima dnevno 1

Za osvjetljenje i prostirku godišnje 100

Za katiba dnevno 2

Za muteveliju ušur od prihoda godišnje 1.283

Za džabiju prema nahodanju mutevelije dnevno 2

Za muarifa dnevno 1

Ukupno 8.940

21 *Vakufname iz Bosne i Hercegovine* (XV i XVI vijek), Sarajevo, 1985, str. 19.

22 S. Kemura, *Sarajevske džamije i druge javne zgrade*, Sarajevo, 1913, str. 147.

23 H. Kreševljaković, *Naši bezistani*, Izabrana djela II, Sarajevo, 1990, str. 510.

24 Istanbul, BBA TD No 164.

25 Istanbul, BBA TD No 211; B. Zlatar, ”Popis vakufa u Bosni iz prve polovine XVI vijeka”, *POF XX-XXI*, Sarajevo, 1974, str. 121.

Neka se troši za imama, mujezina i ostale službenike mesdžida koji je spomenuti sagradio.”²⁶

Prema jednom dokumentu iz 1574. godine vidi se da je Gazi Mehmed-begov vakuf zajedno sa vakufom njegovog oca imao 110 dućana u sarajevskoj čaršiji. Te godine je Ahmed, nadzornik vakufa Isa-begova i njegovog sina Mehmed-bega uputio pismo Visokoj Porti u kojem je obavijestio da se za 110 dućana ove dvojice vakifa plaća zakupnina u iznosu od 8.500 akči mjesečno. Kada su zakupnici zatražili da se ti dućani poruše a na njihovom mjestu napravi karavan-saraj, nadzornik vakufa je uputio molbu da se izda emr-i šerif, na što je došla naredba iz Carigrada sandžak-begu Bosne, kadijama Sarajeva, Novog Pazara i Čajniča u kojoj se decidno kaže da je to suprotno vakufnami i da se spomenuti dućani ne smiju dirati, da se predaju onakvi kakvi jesu te da se izvrši naplata svih dugovanja.²⁷ Kako je riješen ovaj spor između zakupnika dućana i vakufa, ostalo je nepoznato.

Krajem XVII stoljeća, tačnije prilikom upada Eugena Savojskog 1697. godine, džamija Mehmed-bega Isabegovića je kao i mnogi drugi objekti u Sarajevu potpuno izgorjela. Međutim, kako je imala bogat vakuf, brzo je obnovljena.²⁸ Svaki dan u to doba u džamiji je držao predavanje softama muderis Hadži Hasan-efendija, dok je subotom to činio šejh Hasan-efendija.

U XVIII stoljeću počele su se i u ovom vakufu dešavati razne zloupotrebe, jer je vakufnama izgorjela, pa je tadašnji mutevelija Ibrahim halifa zatražio iz Carigrada prijepis vakufname. Međutim, ni tamo se taj dokument nije mogao pronaći, te je umjesto toga iz prijestonice Carstva stigao visoki carski ferman, koji je ostao zabilježen u sidžilu sarajevskog kadije.

*Prijepis visokog carskog fermana*²⁹

”Najpravednijem muslimanskom kadiji, najistaknutijem upravitelju pravovjernika, rudniku vrline i ubjedenja, onome koji uzdiže zastave šerijata i vjere, nasljedniku nauka vjerovjesnika i poslanika, odabraniku posebne milosti vladara, koji pruža svaku pomoć, Mevlana sarajevskom kadiji, neka mu se povećaju vrline, kada stigne uzvišeni carski znak, neka se zna slijedeće:

Ti, sarajevski kadijo, Mevlana Ismail Paša-zade Mehmed Eminu, neka ti se uvećaju vrline, poslao si pismo mome sretnom prijestolju: ‘U Sarajevo je došao na šerijatski sud Ibrahim halifa, mutevelija vakufa umrlog Mehmed-bega,

26 Istanbul, BBA Maliyeden Müdevver defteri (MMD) 625, str. 693.

27 OIS, Ahkam defter, Zbirka ANUBiH, 12/IV, fo 379; prijevod A. Polimac 75/I, str. 34.

28 S. Kemura, navedeno djelo, str. 150.

29 Gazi Husrev-begova biblioteka, Sidžil br. 20, str. 108-109; Ovaj ferman prvi put je objavljen u djelu Sejfuddina Kemure, ”Sarajevske džamije i druge javne zgrade turske dobe”, separadni otisak iz Glasnika Zemaljskog muzeja u BiH XX/1909, str. 151-156, a ovaj novi prijevod je urađen prema prijepisu iz sidžila.

sina umrlog Gazi Isa-bega (i izjavio) da je u spomenutom gradu gore navedeni vakif uvakufio časnu džamiju. U velikom požaru koji se dogodio ranije, izgorjela je vakufnama o spomenutoj zadužbini, te su neki od službenika otkazali poslušnost, žele da ustanove neke nepotrebne službe te da time uvećaju vakufske troškove. Osim toga, godišnji prihodi (ovoga vakufa) nisu dovoljni ni za službu imama, hatiba i drugih službenika. Pored toga ne preostaje ništa za osvjetljenje i popravak spomenute džamije. Zbog tih nepotrebnih službi džamija je počela da se ruši. Zato neka se vakufnama spomenutog vakufa izvadi iz carske defterhane, i njen prijepis neka se pošalje, obnovljene službe neka se ukinu. Zbog toga ste poslali molbu na moje sretno prijestolje, i ti si, kadijo potvrdio istinito, pravo stanje. Prema onome što se čuva u mojoj carskoj defterhani za sarajevsku nahiju u Bosanskom sandžaku, vidi se da je mesdžid koga je uvakufio Mehmed-beg sin Isa-bega u Sarajevu, carskim fermanom pretvoren u džamiju. Prihodi od dućana u Sarajevu iznosili su godišnje 11.528 akči, prihodi od čifluka u livi Hercegovini u mostarskom kadiluku godišnje 900 akči. Prema starom proračunu trošilo se ukupno na ovu džamiju 12.928 akči. Od toga za službu hatiba dnevno 3 akče, za službu imama dnevno 4 akče, za službu muallima dnevno 4 akče, za službu mujezina dnevno 3 akče, za službu kajjima dnevno 1 akča, za osvjetljenje i prostirku godišnje 100 akči, za službu katiba dnevno 2 akče, za muteveliju desetina od prihoda u godini 1.283, za službu muarifa jedna akča, za službu džabije, zavisi od mišljenja mutevelije, dnevno dvije akče. Neke se troši za službu imama, mujezina i ostalih službenika u mesdžidu kojeg je podigao spomenuti, prema starom defteru. Davanje svih ovih plata upisano je u starim i novim defterima a za stare i nove službe su traženi podaci iz vojnih deftera. U novom defteru je zapisano: Od prihoda vakufa časne džamije dobrotvora po imenu Mehmed-beg, koji se nalazi u gradu Sarajevu, uzeti dnevno tri akče za službu muarifa, a tri akče koje su davane povjereniku vakufa Ahmedu koji je umro, da se daju drugom Ahmedu, sinu Alijinom, od mjeseca džumadel-ahira 1156. godine (juli-august 1743), i ponovo je od nekretnina spomenutog vakufa određeno četiri akče dnevno za službu džabije. Ta dužnost je poslije smrti Abdulkerima prešla na Ahmeda, sina Alijinog od prvog dana ramazana spomenute godine; četiri akče dnevno za službu mujezina u spomenutoj džamiji. Poslije smrti Abdulvehaba ova služba je (prešla) na Mehmeda, u mjesecu rebiul-ahiru 1159. godine (april 1746). Dalje, od vakufa spomenute džamije dnevno jedna akča za službu povjerenika, nakon što je sa ove dužnosti uklonjen Abdulvehab, postavljen je raniji povjerenik Mehmed halifa u mjesecu rebiul-ahiru 1169. godine (januar 1756). U časnom mektebu gore navedenog vakifa plaćalo se dnevno dvije i po akče za službu učitelja, i dnevno jedna akča za službu devri hana u džamiji, koje su službe, prešle nakon smrti Abdullaha na Mehmed-bega u saferu 1170. godine (oktobar 1756). Deseti dio od prihoda spomenutog vakufa određen je za službu mutevelije. Prema osnivanju i pravu nasljedstva, služba mutevelije prešla je nakon smrti Salih na njegovog sina Ibrahima u mjesecu saferu 1171.

godine (oktobar 1757); dalje je određeno četiri akče dnevno za mujezina i dnevno jedna akča za onoga ko pali kandilje. Tu službu je nakon smrti Mehmeda Alijinog vršio njegov brat Abdulkерim sin Alije od mjeseca džumadel-ahira 1179. godine (januar 1767); dalje, dvije akče dnevno za katiba spomenutog vakufa. Tu službu je nakon smrti Omera, sina Alije naslijedio njegov rođeni sin Salih halifa u mjesecu muharemu 1180. godine (januar 1766). Dalje, od vakufskih dobara gore navedene časne džamije određeno je 7 akči dnevno za službu imama i dnevno pet akči za službu hatiba, 3 akče za službu sermahfila i za onoga ko uči Jasin. Te službe su nakon smrti Mehmeda prešle na hafiza Mustafu sina hadži Mehmeda u mjesecu zilhidždže 1186. godine (januar 1773), zatim od prihoda vakufa časne džamije 1 ½ akča i od prihoda vinograda koji se nalazi u Mostaru dnevno tri akče, sve skupa 4 ½ akče dnevno za službu vaiza koja je nakon smrti šejha Hasana prešla na njegove zakonite sinove Hadži Abdulvehaba i Mula Mustafu, na zajedničko uživanje, koji su naimenovani na prijedlog šejhul-islama u mjesecu rebiul-ahiru 1190. godine (maj 1776). Svi ovi zapisi su posebno ubilježeni i potvrđeni beratima, nakon što su izvađeni posebno, prema onome kako je zabilježeno, a služba mutevelije, kao i ostale službe spomenutog vakufa, ubilježene su u vojni dnevnik, što potvrđuje ponos najslavnijih i najplemenitijih reisul-kuttab Hadži Omer, neka mu se uveća slava, izdavanjem svog rješenja. Gore navedeni reisul-kuttab, slijedeći primjer visokog fermana, ugledajući se na moje poslove (utvrdio je) da su prihodi od vakufskih zgrada i časne džamije koju je podigao umrli Mehmed-beg, sin Isabega u gradu Sarajevu u Bosni umanjeni i postali mali a budući da je vakufnama već ranije izgubljena i izgorjela, te na ovaj način nije moguće ispuniti odredbe vakufname, pa službenici i još neke osobe od izvjesnog vremena iz požude pod raznim izgovorima, suprotno odredbama vakifa i suprotno odredbama u starom vojnom berat, stvaraju neke posebne dnevne plate, tako da od prihoda vakufa nije moguće popraviti spomenutu džamiju i njene vakufe te se džamija nalazi skoro u ruševnom stanju, čak se ni svjetlo ni kandilji u njoj ne pale. Na ovaj način se spomenutom vakufu čini nepravda. Sada ti, kadijo, javljaš to prema prijavi mutevelije Ibrahima halife, na žalbu uglednih stanovnika koji su svojim jednakim izjavama potvrdili na šerijatskom sudu tu okolnost. Prihodi spomenutog vakufa ne dolaze od ziratnog zemljišta nego od prihoda zgrada što se i u carskom defteru tvrdi, a pošto neki poslužitelji, suprotno odredbama vakifa i starih poslova, od ostatka nasljedstva uspostavljaju nove službe, suprotno šerijatu, potrebno je prema kopiji koja je u rukama spomenutog mutevelije i po odredbama u defteru za službenike spomenutog vakufa odrediti službe koje su određene od ranije a da se ne kose sa odredbama vakifa i starih poslova prema berat. A one službe koje su ustanovljene nakon toga treba konačno izbrisati i spomenuti vakuf obnoviti i ujednačiti a da to nije suprotno starim poslovima u defteru. O svemu tome neka se muteveliji na spomenuti način izda moj carski ferman sa tugrom.

Ovakav zahtjev stigao je od rumelijskog kazaskera i šerijatskog sudije Mevlana Ebu Bekira – neka mu se uveća znanje – na osnovu čega je najveći

među učenjacima, učenjak nad učenjacima, najbolji među pravovjernim, šejhul-islam i muftija Mevlana Mehmed Šerif – neka Bog učini trajnim njegove vrline – zatražio da izdam moj visoki carski ferman i da naredim da se nove službe u ovoj džamiji ukinu i da se postupa prema starim propisima i uslovima vakifa. Stoga sam izdao ovaj moj visoki carski ferman, kojim naređujem da se postupi po prijedlogu spomenutog sudije, te da novouspostavljene službe koje ne postoje u novim defterima ukinete čim stigne moj visoki carski ferman, i da se takvi slučajevi više ne događaju. Ravnajte se po starim spisima a dotičnom muteveliji u njegovim dužnostima nemojte činiti nikakve smetnje, nego neka se postupa po ovoj mojoj carskoj zapovijesti.

Tako da znaš, na moj carski znak da se osloniš.’

Napisano u prvoj dekadi šabana 1192. godine (kraj augusta 1778) u zaštićenom Carigradu.”

Kasnije je ovaj vakuf još više propao, jer su izgorjeli i bezistan i karavan-saraj koji su nekada donosili prihode. Ostao je samo jedan mali dućan u Saračima, nešto prihoda dolazilo je od čifluka u Mostaru, nešto od mukate, a značajnu pomoć ovom vakufu jedno vrijeme je davao čuveni Sarajlija Muhamed Enveri Kadić.

Danas na Mehmed-bega podsjeća samo njegova džamija na Bistriku, kao i spomenuti dokumenti koji govore o ljudima poput njega koji su svojim imetkom doprinosili izgradnji Sarajeva.

VAKUF GAZI MEHMED-BEGA ISABEGOVIĆA U SARAJEVU

Sažetak

Prvorazredni izvori za izučavanje historije gradova u doba osmanske vladavine su dokumenti o vakufima (vakufname, popisi vakufa u defterima, fermani, berati, muhime defteri). Ovaj rad donosi podatke o vakufu Gazi Mehmed–bega čelebije, sina Isa–bega Ishakovića u Sarajevu. Kako se nije sačuvala njegova vakufnama, ovdje su prezentirani podaci iz deftera Bosanskog sandžaka, kao i prijevod fermana poslanog iz Carigrada u prvoj dekadi šabana 1192. godine (kraj augusta 1778), koji govore o spomenutom vakufu.

Gazi Mehmed–beg je u Sarajevu 1519/1520. godine podigao džamiju sa kamenom munarom na Bistriku, do nje medresu i mekteb, i za njihovo održavanje uvakufio jedan han i brojne dućane u sarajevskoj čaršiji, kao i zemljište zvano ”Gnojnica” u Hercegovačkom sandžaku. Bio je mutevelija očevog vakufa u Sarajevu, zatim bosanski, hercegovački, a potom i kruševački

sandžak–beg. Poznat je i po tome što se smatra osnivačem Rogatice koja je po njemu nosila i ime Čelebi–pazar.

Podaci iz dokumenata koji su prezentirani u ovom radu pokazuju da je vakuf Mehmed–bega nekada imao značajne prihode, i da je tokom stoljeća većina vakufske imovine propala. Ostala je samo džamija na Bistriku da svjedoči o ljudima poput njega koji su svojim imetkom doprinosili izgradnji Sarajeva.

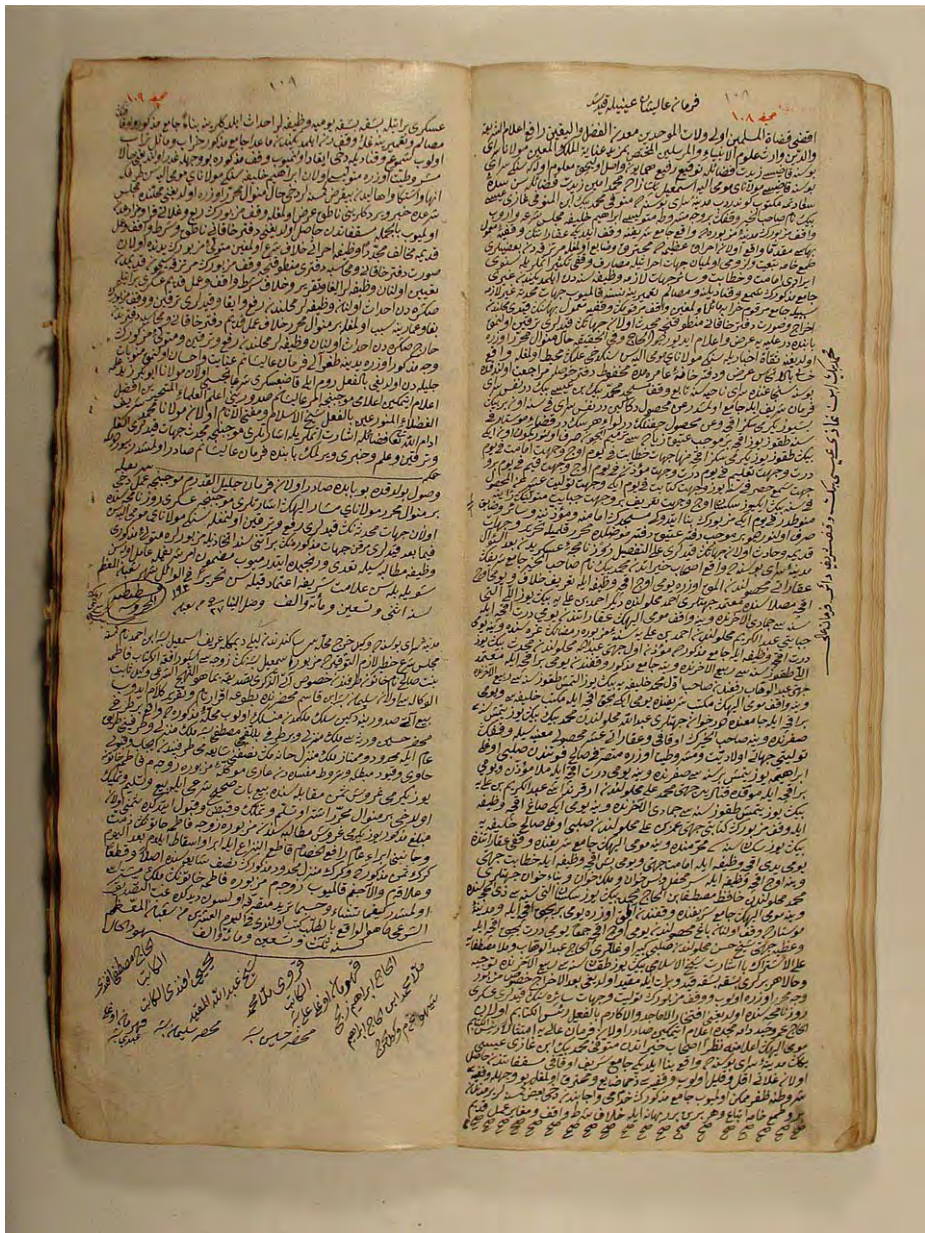
GAZI MEHMED-BEG ISABEGOVIĆ'S ENDOWMENT IN SARAJEVO

Summary

Prime sources for the study of the history of towns at the time of the Ottoman rule are documents about endowments – vakufs (deeds of endowment - vakufnamahs, endowment registration in public records - defters, orders – fermans, decrees – berats, muhime defters). This paper brings information about the endowments of Gazi Mehmed-beg-chelebi, Isa-beg Ishaković's son, in Sarajevo. As his endowment deed has not been preserved, here we will present the information contained in the Bosnian Sanjak public records and the translations of the decree sent from Constantinople in the first decade of the month of Sha'ban 1192 (late August 1778), telling of the aforesaid endowment.

Gazi Mehmed-beg had a mosque with a stone minaret built at Bistrik in Sarajevo, in 1519/20, next to it a madrasa and a primary school; for their maintenance, he endowed a caravanserai and several shops in the Sarajevo craft and trade centre, and a piece of land called "Gnojnica" in the Herzegovina Sanjak. He was a muteveli of his father's endowment in Sarajevo, and then a sanjakbeg of Bosnia, Herzegovina, and then of Kruševac. He is also known as the founder of Rogatica, which used to be called after him – Chelebi Pazar.

The information contained in the documents presented in this paper shows that Mehmed-beg's endowment used to yield significant revenues and that, over centuries, the major part of the endowed property fell into ruin. Only the mosque at Bistrik has survived to witness the people like himself, who with their property have contributed to the building of Sarajevo.

Faksimil fermana o vakufu Mehmed-bega Isabegovića